

man, die je oppakt en je z.g. 'Sachbearbeiter' is, schijnt een straf voor te stellen, die meestal bekrachtigd wordt en dus hangt het vooral van zijn luim af. Wij meenden wel te kunnen opmerken, dat van een bepaald district de straffen meestal inclusief gevangenis zes tot acht maanden waren, van een ander exclusief gevangenis.¹ Hilbert uit Den Haag, die mij oppakte, deelde meestal exclusief gevangenis uit.

Overigens ben ik niet eens gestraft! Want na mijn thuiskomst heb ik op de 'SD' een papier getekend, waarop stond: 'Sie sind jetzt polizeilich gewarnt. Wenn Sie wieder einmal dasselbe vornehmen, so werden Strafmassnahmen gegen Sie veranlasst werden.' Ja, 't is maar een weet!²

Inderdaad, bij de *Sachbearbeiter* lag in de regel in feite de beslissing wat met een bepaalde gevangene diende te geschieden. In ernstige gevallen (illegale werkers waren steeds ernstige gevallen) was zijn belangrijkste beslissing of de gevangene door een Duitse civiele, militaire of SS-rechtbank berecht dan wel 'abgetrennt' zou worden.³ *Abtrennung*, die ook voor 'lichte' gevallen mogelijk was, betekende voor de 'zwarte' overbrenging naar een concentratiekamp in Duitsland: als *Schutzhäftling*. Het *Reichssicherheitshauptamt* moest, zoals wij in hoofdstuk I uiteenzetten, die *Schutzhaft* opleggen, hetzij voor een bepaalde periode, hetzij voor onbepaalde tijd. Wat de concentratiekampen in Nederland betrof, werd meestal op de beslissingen uit Berlijn niet gewacht: de *Sicherheitspolizei* deed alsof het voorstel al goedgekeurd was. Het 'officiële' *Schutzhaftlager* Vught werd dan ook, geheel buiten het *Reichssicherheitshauptamt* om, goeddeels gevuld met 'lichte' gevallen, maar voor de 'zwarte' was contact met het *Reichssicherheitshauptamt* nodig: dat was de centrale instantie die de transporten naar de verschillende concentratiekampen in Duitsland regelde.

★

Nagenoeg alle gevangenen uit het concentratiekamp Amersfoort werden in januari '43 naar het nieuwe concentratiekamp Vught overgebracht. Amersfoort werd evenwel in de zomer van '43 weer in volle omvang in

¹ Bedoeld wordt: geen gevangenisstraf maar opsluiting in een concentratiekamp.

² A. Lely: 'Herinneringen aan de tijd van 24 juni 1943 - 15 mei 1944' (1944).

³ Er hebben zich talrijke gevallen voorgedaan waarbij alsnog tot *Abtrennung* besloten werd, terwijl het Duitse openbaar ministerie al bezig was zich in de zaak te verdiepen, ja soms terwijl het proces al gaande was. Binnen het Duitse apparaat sloeg het begrip '*Abtrennung*' louter op diegenen die al aan een rechtbank overgedragen waren; wij geven het een ruimere inhoud.